

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Емил Спасов Панушев на дисертационния труд „ИЗМЕРЕНИЯ НА ТРАНСАТЛАНТИЧЕСКОТО ПАРТНЬОРСТВО И ВЛИЯНИЕТО МУ ВЪРХУ БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА“ на Десислава Димитрова Митева за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност „Световно стопанство и международни икономически отношения“ в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Рецензент: Професор доктор Емил Спасов Панушев

Автор на дисертационния труд: Десислава Димитрова Митева

Тема на дисертационния труд: ИЗМЕРЕНИЯ НА ТРАНСАТЛАНТИЧЕСКОТО ПАРТНЬОРСТВО И ВЛИЯНИЕТО МУ ВЪРХУ БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА.

I. Общо представяне на дисертационния труд:

1. В дисертационния труд са разработени актуални научни проблеми, свързани с развитието на две интеграционни общности Европейския съюз (ЕС) и Североамериканското споразумение за свободна търговия (НАФТА). Изследвани са търговско-икономическите отношения между ЕС и САЩ на фона на световните тенденции в търговията. Разгледани са търговските аспекти на трансатлантическите икономически отношения и отраженията му върху българската икономика.

2. Дисертационният труд е с обем от 193 страници, от които 174 страници основен текст и 19 страници приложения.

3. Дисертацията е организирана в следната структура – въведение (увод), три глави, заключение, списък на използваната литература и приложения. Структурата е балансирана и отразява поставените цели и задачи.

4. За написването на дисертационния труд докторантката е посочила 122 източника, от които 9 на български език, 113 на английски език. Използваните източници показват, че авторът познава сравнително добре изследванията в научната област в англоезичната литература, като би могло да проучи и други изследвания в България по разглежданите проблеми. Някои от използваните чуждестранни източници са доста отдалечени във времето и са познати на научната колегия.

5. Към дисертационния труд са разработени 11 приложения, които илюстрират разглежданите проблеми и допълват информационно представеният анализ.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

1. Актуалността на разработения в дисертацията научен проблем се определя от динамиката на световната икономика и стремежа на политиката на ЕС да създаде нова структура на отношенията си с основните търговски партньори. Най-амбициозна цел е да се създаде рамка на търговските отношения със САЩ. Стремежът за всеобхватност порождат редица проблеми в преговорния процес, които се допълниха с промяна в американската администрация. Това постави под въпрос възможностите за развитие на търговските отношения между двете интеграционни общности. Дисертационния труд разработва търговските аспекти на тези икономически връзки и представя възможности за развитие на търговията на България със САЩ. От гледна точка на дефинирания научен проблем са ясно дефинирани предмета и обекта на изследването, изследователските цели и задачи на разработката и докторската теза. Използваните методи са съобразени със

спецификата на анализирания проблеми и дават възможност да се открият новостите в проучваната научна област.

2. Дефинираната в дисертационния труд проблематика е разработена в определени аспекти в българските научни изследвания, както и анализи на развитието на отношенията ЕС – САЩ. В представения дисертационен труд е потърсен нов аспект – възможността за сключване на всеобхватно търговско споразумение, неговото място в световната търговия и отражението му върху участващите държави. В дисертацията критично са използвани постиженията на националните и световни теоретични виждания, за разработването на научните проблеми в рамките на поставените цели, задачи и ограничения. Ясно са посочени позициите на автора, както по отношение досегашното състояние на разглежданите процеси, така и възможните насоки на развитие на изследваните проблеми.

3. Обемът на дисертационния труд е приемлив, предвид избраният за изследване подход, както и включения илюстративен материал.

4. Илюстративният материал в дисертацията включва 28 фигури и 31 таблици, които са разработени коректно и допълват разработваните проблеми с необходимия количествен и визуален анализ. В някои фигури би могло да се представят допълнителните компоненти (фиг. 10 и 11).

5. В стилистично отношение дисертацията е добре написана. Докторантката е използвала коректно и издържано научния апарат, като подробно изяснява тезите, на които се позовава.

6. Докторантката е използвала оригинални статистически източници, данните от които доказват твърденията на автора. В изследването се използват доклади, разработки и оценки на изследователски организации и изследвания, финансирани от фондации.

7. При написването на дисертационния труд Десислава Димитрова Митева се позовава конкретно на използваните източници. Използвани са основно статистически издания на Световната банка и на Евростат, които са посочени точно.

8. Авторефератът е с обем от 35 страници. Той дава обобщена представа за основните цели, задачи и методи на изследването. Подробно са представени и илюстрирани резултатите и основните изводи от анализа. Включена е справка за научните приноси (претенциозно е да се твърди, че е изграден „многоаспектен теоретичен фундамент за регионалната икономическа интеграция“) и списъка на публикациите по дисертационния труд. Статиите и научните доклади са в издания на СА „Д.А.Ценов“ и представят съществени части от дисертацията. По този начин тезите на Десислава Димитрова Митева са достойни на обществеността в България и чужбина.

Наред с това докторантката е представила декларация за оригиналност и достоверност на изследването в дисертационния труд.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

1. В първата глава на дисертационния труд докторантката е представила теоретични основи на изследването, като систематизира научни възгледи за регионалната икономическа интеграция. Проследена е хронологията на регионалните форми на сътрудничество като докторантката приема регионалните търговски споразумения като вид интеграционни образувания, което би могло да се прецизира от гледна точка на целите и институционалната рамка на функциониране. Всъщност новият регионализъм е дефиниран от многообразието и препокриването на търговските споразумения, тяхната структура и обхват.

От тези позиции в дисертационния труд са анализирани двете интеграционни общности ЕС и НАФТА. Подходът на докторантката е да оцени степента на отвореност в търговията като са съпоставени постиженията на ЕС с базираната на двустранните договорености НАФТА.

Проследяването на хронологията на развитието на интеграционните процеси в ЕС е допълнено със съвкупността от споразумения, насърчаващи търговията с други региони и държави (таблица 6 – сред основателките е изпусната Франция, която инициира създаването на общността). Това дефинира тезата за докторантката, че ЕС е отворен търговски блок, но трябва да се има предвид, че все пак организацията е митнически съюз, а прилагането на определени политики също дават възможност за въвеждането на ограничения в търговията с трети страни.

В съпоставителен план е разгледана хронологията на съвкупността от договорености, които изграждат НАФТА – от двустранни договори с Канада и Мексико до всеобхватно споразумение, регулиращо търговските отношения в основни области на икономическите интереси на държавите. Докторантката отбелязва сравнително слабия интерес на САЩ от търговски споразумения и характерния за тях протекционистичен елемент.

Вторият важен аспект на изследването е съсредоточен върху елементите на трансатлантическите отношения, които са определени в рамката на ЕС – САЩ. За основа докторантката приема възстановяването на търговските отношения след Втората световна война и преговорния процес в рамките на ГАТТ, който довежда до създаването на СТО. Формулирани са изводи за тенденциите на нарастване на световната търговия и основните държави, които определят насоките на търговските потоци и регионите, от които идват.

В светлината на изследването на световната търговия вниманието е съсредоточено върху икономическите отношения между САЩ и ЕС, които се оценяват на база търговията между тях. Разгледано е подробно мястото ЕС и САЩ в световната търговия и е изведено мястото на водещите световни икономики, като се отбелязва и стремежа на бързоразвиващи се азиатски икономики да намерят място в световната търговия.

Тези заключения са основание на докторантката за открои обхвата и съдържанието на транс тихоокеанското споразумение за партньорство в търговията и инвестициите. Подробно е представена структурата на проекта и важните аспекти, допълващи търговските отношения между тях. В дисертационния труд е проследена хронологията на преговорния процес, както и основните раздели и съдържание на подготвеното от Европейската комисия споразумение. Докторантката взема критично отношение към публикувани анализи и очаквани ефекти от споразумението. Въпреки очевидната невъзможност за продължаване на преговорите Десислава Димитрова Митева приема възможността за сключване на такова мега регионално споразумение на база неговата по-широка рамка на въздействие.

Предвид различните виждания за оценката на въздействието на споразумението докторантката е възприела изводите в разработката на Центъра за изследване на икономическата политика CEPRI (в текста на места абривиатурата е обърната). Предвид факта, че това е структура, финансирана от Европейската комисия, която е и страна по преговорите, би могло да се направи съпоставка и с други виждания, които наред с положителните представят и отрицателни оценки за споразумението. На практика развитите европейски държави в най-малка степен ще се възползват от споразумението.

Съществен компонент на дисертационния труд е разработването на въпросите за въздействието на ТТИП върху българската икономика. Анализират се положителните макроикономически характеристики на националното стопанство, които са в основата на търговските отношения между България и САЩ. Изведена е ролята на членството на България в ЕС за динамизиране на търговско икономическите отношения. Формулирани са оценки за структурата и динамиката на двустранната търговия, като са изведени групите стоки с най-голям експортен потенциал, въпреки че търговията със САЩ е 1.1% от общия стокообмен на страната. На тази основа са формулирани изводи за ползите от сключването на споразумението върху българската индустрия, особено за малките и средните предприятия.

2. Предвид динамиката на съвременните международни икономически отношения предложените от докторантката виждания и оценки са свързани с цялостната работа по подготовката и преговорния процес. На практика механизмът на водене на търговски преговори в ЕС е прерогатив на Комисията и разнопосочните виждания за резултатите от преговорния процес не насърчават неговото продължаване. Промяната в американската администрация и пътищата за действията по въвеждането на търговски ограничения не насърчават развитието на широки външноикономически връзки.

Би могло да се приеме, че по нататъшното представяне на тези виждания на национални и международни форуми ще позволят на докторантката да апробира допълнително своите тези.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

Към дисертационния труд биха могли да се отправят и критични бележки, които по-скоро биха подпомогнали авторката в нейната бъдеща работа.

На първо място, би трябвало да се отбележи, че първата глава дава заявка за теоретични подходи при анализа на отношенията ЕС – САЩ, а практика разглежда двете пазарни стопанства и предполага изследване на взаимодействието между тях, което би подпомогнало третирането им като мега регионално споразумение.

На второ място, работата по сключване на споразумение между ЕС и САЩ е част от политиката на Съюза да регулира търговските си отношения с основни партньори, което се вижда и от сключените договори (например с Канада – СЕТА) и продължаващите преговори (например с Виетнам). Проблемът произтича от включването в преговорите на области с различна правна регулация.

На трето място, при анализа на търговия и други икономически показатели обикновено се вземат дълги редове – фигури 18абв, 19абв и таблица 14аб са фрагментарни и не дават възможност за аналитична оценка и извеждане на тенденции.

На четвърто място, предприсъединителния период за членство в ЕС за страните от Централна и Източна Европа започва със сключването на споразуменията за асоцииране, а не с приключването на преговорния процес (с. 120).

Посочените критични бележки и препоръки не се отразяват върху количеството и качеството вече дефинираните резултати и приноси моменти.

V. Обобщено заключение и становище.

Представеният дисертационен труд изследва важни компоненти на съвременната система на международни икономически отношения и има характера на самостоятелно научно изследване. Развитието на регионалната интеграция е важен момент в съвременното функциониране на световното стопанство и тези

процеси изграждат неговата структура. Анализите на процесите по предефиниране на регионалното сътрудничество извеждат необходимостта от преразглеждане на сегашната договорна система. Поради това дефинираните възможности за развитието на икономическите отношения със САЩ и повишаване ефективността на търговията за съществено постижение на докторантката.

Дисертационният труд на Десислава Димитрова Митева „ИЗМЕРЕНИЯ НА ТРАНСАТЛАНТИЧЕСКОТО ПАРТНЬОРСТВО И ВЛИЯНИЕТО МУ ВЪРХУ БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА“ съдържа значими научни и научно-приложни приноси. Дисертацията отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, поради което предлагам на Уважаемото научно жури да присъди на Десислава Димитрова Митева образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Световно стопанство и международни икономически отношения“.

27.10.2018 г.

Гр. София

Рецензент: 

/Проф. д-р Е.Панушев/